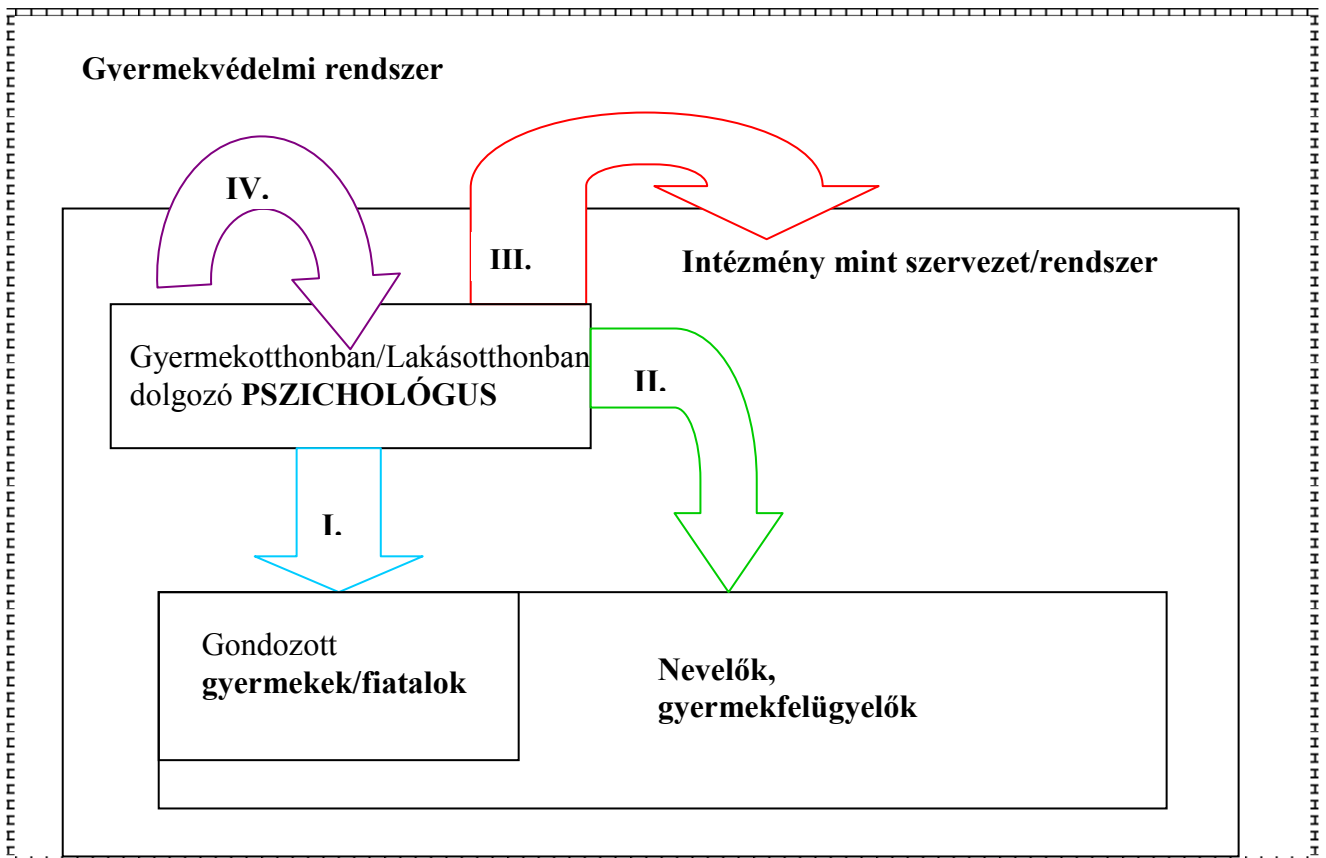

Szakmai Protokoll
Gyermekotthonban vagy lakásotthonban dolgozó Pszichológusok számára

A Gyermekotthonban/Lakásotthonban dolgozó pszichológusok célcsoportjai

- I. A pszichológus mint a gondozott gyermekek/ fiatalok segítője
- II. A pszichológus mint a nevelők/gyermekfelügyelők támogatója
- III. A pszichológus mint az intézményi szervezet hatékonyságát növelő tényező
- IV. A pszichológus mint a pszichológusi szakma képviselője a gyermekvédelmi rendszerben

I. A pszichológus mint a gondozott gyermekek/ fiatalok segítője

A gyermekek/ fiatalok pszichológiai ellátását meghatározó körülmények:

A gondozott gyermekek/ fiatalok jellemzői
1. Életkorilag heterogén csoport
2. Nemileg (általában) heterogén csoport
3. Etnikai hovatartozás tekintetében heterogén csoport
4. Mentális és pszichés állapot tekintetében heterogén csoport (Nagy arányban fordulnak elő a pszichológusi kompetenciákat meghaladó súlyosságú problémákkal küszködő gyermekek/ fiatalok is)
5. A vérszerinti család hatása lehet erős, direkt (ha van kapcsolattartás), vagy közvetett (ha nincs kapcsolattartás)
6. Általános és specifikus motiváció-hiány a pszichológussal való együttműködésre, rossz tapasztalatok, negatív érzés, ellenállás a helyzettel kapcsolatban

I.1. A pszichológus szakmai célkitűzései:

- A. A gyermekek/ fiatalok személyiségfejlődésének elősegítése, a társadalomba való zökkenőmentesebb beilleszkedésük segítése (Isd. 1.táblázat)
- B. A gyermek/ fiatal vérszerinti szüleivel (hozzátartozóival) való kapcsolatának erősítése
- C. Befogadó/elfogadó közösség kialakítása

1. táblázat

A személyiségfejlődés elősegítésének területei
1. Önismeret elmélyítése
2. Traumatikus élmények feldolgozása
3. Adaptív konfliktuskezelés
4. Énerő, önértékelés növelése
5. Önszabályozó funkciók erősítése
6. Szublimációs készség kialakítása
7. Kommunikációs készségek fejlesztése
8. Empátia, tolerancia, szolidaritás készségének fejlesztése
9. Kötődési készség fejlesztése
10. Autonóm személyiség kialakítása
11. Reális pályaválasztás elősegítése

I.2. A pszichológus kapcsolódó tevékenységi körei

- i. Elérhetőség biztosítása, rapport teremtés
- ii. Diagnosztika (igény szerint)
- iii. Megfelelő intervenciós tevékenységszükségességének megállapítása, és megtervezése
- iv. Egyéni foglalkozások (2. táblázat)
 - feltáró, segítő, terápiás jellegű beszélgetés
 - terápiás jellegű játék, rajz, mese
 - tanácsadás
- v. Csoportos foglalkozások
 - kötetlen együttlét a gyermekekkel/fiatalokkal, részvétel a csoportok életében
 - tematikus/kreatív csoportfoglalkozások
- vi. Szülőkonzultáció, szülő-gyermek mediáció
- vii. Esetmegbeszélő teameken való részvétel, illetve azok vezetése

2. táblázat

A terápiás jellegű egyéni foglalkozások lehetséges formái
1. Szupportív terápia (támogatás, 'töltés')
2. Krízis-intervenció
3. Gyászmunka elősegítése
4. Szociális készségek fejlesztése
5. Indulati kontroll-fejlesztés
6. Agresszió-kezelés fejlesztése
7. Önismeret, személyes narratívák kialakítása
8. Énerősítés
9. Enyhe hangulatzavar kezelése, szorongáscsökkentés
A tanácsadás jellegű egyéni foglalkozások lehetséges formái
1. Pályaorientáció
2. Konfliktuskezelés
3. Életvezetési tanácsadás
A kompetenciahatárt meghaladó (nem végezhető) tevékenységek
1. Analitikus hosszúterápia
2. Személyiségzavarok kezelése
3. Közepes/súlyos szorongásos zavarok kezelése
4. Közepes/súlyos hangulatzavarok kezelése
5. Gondolkodási zavarok kezelése
6. Közepes/súlyos viselkedészavarok (evés, szexuális, antiszociális, stb.) kezelése
7. Addikció kezelése

I.3. A pszichológusi tevékenységek várható kimenetei a munkafeltételek függvényében

1. Nő a rapportkészség, bizalmi kapcsolat kiépül
 - ☞ HA a pedagógus-szerepbe lépés kivédhető
2. A pszichológiai segítségnyújtás elfogadása, használatának megismerése
 - ☞ HA a (nevelői) közösség nyíltan támogatja a kapcsolatot
3. Aktuális közérzet javulása, feszültség oldódása
 - ☞ Ha van objektív lehetőség intim tér kialakítására/indulatok feszültségoldó kiélésére
4. Siker/pozitív élmények számának növekedése
5. Terápiás hatás: önismeret, pozitív énkép, önellfogadás, jövőkép, énerő, érzelmi intelligencia...
 - ☞ HA van saját használatú terápiás helyiség
 - ☞ HA vannak specifikus terápiás munkaeszközök
 - ☞ HA a gyermek/fiatal döntési lehetőségét elismerik a terápiás kapcsolat elkezdése/folytatása tekintetében
 - ☞ HA a pedagógus-szerepbe lépés kivédhető

A terápiás hatás tartósabb, általánosabb

- ☞ HA van lehetőség team-munkára (esetmegbeszélő csoporton a nevelői környezet összehangolására a terápiás munkával, célokkal)

A terápiás hatás mélyebb

- ☞ HA a pszichológus rendelkezik pszichoterápiás ismeretekkel
 - ☞ HA a pszichológusnak lehetősége van klinikai jellegű szupervízióra
 - ☞ HA „kvázi terápiás” közösség alakul ki, a gyermekek/ fiatalok is egy közösség tagjainak érzik magukat, a közösségre jellemző megtartó erők működésbe lépnek
6. A csoportdinamikai folyamatok ismeretében hatékonyabb egyéni segítségnyújtás

7. Közösségépítés

- ☞ HA csoportfoglalkozások színtere, eszközei, keretei biztosítottak
- ☞ HA van lehetőség team-munkára (a nevelői közösség mintaadó)
- ☞ HA a pszichológus rendelkezik csoportvezetési gyakorlattal ill. páros vezetést igénylő csoportfoglalkozás esetén HA két pszichológus biztosított

8. Társas készségek fejlődése: kommunikáció, kooperációs készség, viselkedéskultúra...

- ☞ HA csoportfoglalkozások színtere, eszközei, keretei biztosítottak

9. A szülővel/más kötődési személlyel való aktuális kapcsolati nehézségek kezelése a kapcsolattartás ill. a hazagondozás érdekében

- ☞ HA a szülő együttműködő ill. van körülötte szociális háló

I.4. A pszichológus kiemelten fontos tevékenységi köre: az intézménybe érkező gyermek/fiatal beilleszkedésének segítése

Szakmai célkitűzések:

- a beilleszkedés segítése, empátikus hozzáállás kialakítása a közösségben, az érkező gyermek/fiatal személyes integritásának védelme (a bekerülés okozta sokk csökkentése).

Kapcsolódó tevékenységi körök:

- Az érkező gyermekkel/fiatallal rapport kialakítása, érzelmi támogatás, krízisintervenció
- Nevelői konzultáció: szakvélemények/diagnózis értelmezése, beilleszkedést segítő tevékenységek tervezése, várható nehézségekre való felkészülés

Várható kimenetek:

- Beilleszkedési nehézségek csökkenése
- Magányosságérzés oldódik
- A gyermek személyiségének megfelelő közösségi szerep megtalálása (agresszív pozícióharc kivédése), beilleszkedési nehézségek megelőzése
 - ☞ HA gyermek/fiatal érkezéséről előzetes tájékoztatás, megfelelő információk addigi fejlődéstörténetéről
 - ☞ HA van lehetőség team-munkára

II. A pszichológus mint a nevelők/gyermekfelügyelők támogatója

II.1. A pszichológus szakmai célkitűzései:

- A. A nevelők/gyermekfelügyelők szakmai személyiségének támogatása, szakmai tudatosságának erősítése
- B. A nevelési elvek összehangolása, nevelési eszközök egységesítése
- C. Terápiás jellegű légkör kialakítása
- D. Belső, személyes szakmai kapcsolatok erősítése, kollégák közötti konfliktusok megelőzése, kezelése
- E. A nevelők/gyermekfelügyelők mentálhigiénéjének megőrzése, támogatása, kiégésprevenció

II.2. A pszichológus kapcsolódó tevékenységi körei

- A. A nevelők/gyermekfelügyelők szakmai személyiségének támogatása, szakmai tudatosságának erősítése
 - i. Egyéni konzultáció a nevelőkkel/gyermekfelügyelőkkel (esetmegbeszélés, információ- és ismeretátadás)
 - ii. Nevelői klub tartása (igény esetén szakmai ismeretek átadása)
- B. A nevelési elvek összehangolása, nevelési eszközök egységesítése
- iii. Csoportos konzultáció a nevelőkkel/gyermekfelügyelőkkel (esetmegbeszélés, információ- és ismeretátadás, problémafókuszú megbeszélés)
- C. Terápiás jellegű légkör kialakítása
- D. Belső, személyes szakmai kapcsolatok erősítése, kollégák közötti konfliktusok megelőzése, kezelése
- iv. Team vezetése (lsd. 3. táblázat)
- v. Mediációs jellegű segítségnyújtás kollégák közötti konfliktus esetén VAGY külső szupervízió szervezése
- E. A nevelők/gyermekfelügyelők mentálhigiénéjének megőrzése, támogatása, kiégésprevenció
- vi. Hozzáférhetőség személyes problémával való megkeresés esetén, megfelelő szakemberhez irányítás (a probléma felvállalása – módja, mélysége – a pszichológus autonóm szakmai döntése)

3. táblázat

Pszichológus(ok) által vezetett nevelői team (intézményvezető nem vesz részt) lehetséges formái
1. Ventiláció
2. Esetmegbeszélés
3. Szupervíziós jellegű segítségnyújtás
4. Konfliktuskezelési készség fejlesztése
5. Team-építés
6. Témacentrikus csoportfoglalkozás
HA a team-munka feltételei biztosítottak (munkaidőnek számít, kötelező, ajánlott a heti, de minimum havi rendszeresség)

II.3. A pszichológusi tevékenységek várható kimenetei a munkafeltételek függvényében

1. A nevelő/gyermekfelügyelő jobban megérti a gyermek/fiatal 'működését', reakcióit
2. A nevelő/gyermekfelügyelő szakmai személyisége erősödik, reflektív képessége fejlődik, kompetenciája nő a speciális pedagógiai helyzetek kezelésében .
3. Információs rések csökkennek, koherensebb nevelési környezet alakul ki
 ☞ HA a team-munka feltételei biztosítottak (munkaidőnek számít, kötelező, minimum havi rendszeresség)
4. Pszichológus(ok) által vezetett nevelői team (intézményvezető nem vesz részt) működése esetén várható kimenetek:
 - a. Az együttműködési készség nő a csoporton belül
 - b. Nyílt kommunikáció a csoportban
 - c. „Kvazi terápiás” közösség alakul ki, a gyermekek/ fiatalok is egy közösség tagjainak érzik magukat, a közösségre jellemző megtartó erők működésbe lépnek
 - d. Nő a nevelők/gyermekfelügyelők motivációja, elégedettsége – fluktuáció csökken, kiégés megelőzése
 - e. Javul a konfliktuskezelési készség
 - f. Csökken az előítéletes viselkedés, a negatív sztereotípiák visszaszorulnak
5. Konfliktus esetén is összetartó, összedolgozó kollégák
6. Nyílt kommunikáció a konfliktus résztvevői között
 ☞ HA külső szupervízió elérhető, anyagilag támogatott
7. A személyes problémák hatóköre csökken ill. hatékony megelőzése a pszichoszomatikus tünetek kialakulásának és a kiégésnek

III. A pszichológus mint az intézményi szervezet hatékonyságát növelő tényező

III.1. A pszichológus szakmai célkitűzései

- A. A szervezeti működés erősítése, a szervezeten belüli kommunikáció elősegítése
- B. Szemléletformálás: a szemléletmód egységesítése a szakmai elvek mentén, a gyermeki jogok és a pszichológiai szempontok maximális érvényesítésével
- C. Munkaerő gazdálkodás és erőforrás-menedzsment: a szerepelvárások tisztázása, a szerepidentitás erősítése
- D. Terápiás jellegű közösség létrehozása, a traumatizáló hatások tudatosítása és csökkentése

III.2. A pszichológus kapcsolódó tevékenységi körei

- i. Közreműködés a munkatársak kiválasztásában, javaslattétel
- ii. Vezetői konzultáció
- iii. Részvétel az intézményi szintű döntések előkészítésében, az intézmény arculatának, 'nevelési ars poetica'-jának, az intézményhez tartozás identitásának kialakításában,
- iv. Team vezetése (team-építés, kommunikációs tréning...)
- v. Pszichoedukáció (aktuális/lehetséges problémák felvetése, elemzése, megoldásmódok kidolgozása)
- vi. Működés monitorozása, fejlesztési lehetőségekre javaslattétel
- vii. Kutatások szervezése, bonyolítása, publikációk készítése

III.3. A pszichológusi tevékenységek várható kimenetei a munkafeltételek függvényében

- 1. Magasabb szintű együttműködés/kapcsolattartás, jobb információ-áramlás
- 2. Kompetencia-határok egyértelműbbé válása
- 3. Egyértelmű alapelvek megfogalmazása és betartása
- 4. A környezet átláthatósága nő a gyermekek/fiatalok számára, nő a biztonságérzetük
- 5. Erősödik a gyermekek/fiatalok kötődése az intézményhez, ezáltal nő a motivációjuk az intézmény által felállított szabályok betartására
- 6. Mentálhigiénés védelem kultúrájának erősödése
- 7. Terápiás jellegű szemlélet- és működésmód kialakulása/megerősödése
- 8. Szervezeti szinten nő a dolgozók elégedettsége, csökken a kiégés és a fluktuáció

☞ HA az intézményvezető/igazgató a pszichológust mint szervezetpszichológust elismeri ÉS a direkt hatás gyakorlásához szükséges feltételeket biztosítja (lsd. 4. táblázat)

A szervezetre/rendszerre való direkt hatás gyakorlásához szükséges feltételek
A szervezeti felépítés tekintetében...
1. A pszichológus közvetlenül az igazgató/intézményvezető alá tartozik (több pszichológus esetén önálló szakmai egységként integrálódik a szervezetbe, pszichológus végzettségű vezetővel)
2. Elegendő idő biztosítása ahhoz, hogy a pszichológus a rendszer adminisztratív és gyakorlati működési elvét is megismerje, annak szerves része legyen
3. Fórum teremtése arra, hogy mindenki beszámolhasson munkájáról, megerősítést kaphasson annak fontosságáról, speciális jelentőségéről
Az infrastruktúra és eszközellátottság tekintetében...
4. 'Bázis' hely biztosítása (önálló, zárható munkahelyiség)
5. Önállóan használt számítógép, Internet-hozzáféréssel, tűzfallal
6. Flotta mobiltelefon
7. Önálló költség-igény jogosultság munkaeszközökre és irodaszerekre
A munkaszervezés (munkaidő, adminisztráció, beszámoltatás) tekintetében...
8. lsd. Munkaköri Leírás-javaslat ill. Szakmai Protokoll vonatkozó részei
A társszakmák képviselőivel való együttműködés tekintetében...
9. Szakmai kapcsolattartás lehetősége biztosított (fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus, pszichiáter, gyermekorvos, családgyógyász...)
A pszichológus képzettsége tekintetében...
10. A pszichológus rendelkezik a megfelelő képzettséggel
11. A pszichológus rendelkezik kellő szakmai tapasztalattal
12. Szupervízió elérhető, anyagilag támogatott

IV. A pszichológus mint a pszichológusi szakma képviselője a gyermekvédelmi rendszerben

IV.1. A pszichológus szakmai célkitűzései:

- A. A gyermekek/fiatalok érdekeinek képviselete a gyermekvédelmi rendszerben: a gyermekek/fiatalok gondozását érintő rendszer-szintű döntések megalapozottságának elősegítése
- B. A szakmai tudatosság, igényesség, fejlődés biztosítása
- C. A saját mentálhigiéné karbantartása

IV.2. A pszichológus kapcsolódó tevékenységi körei

- A. A gyermekek/ fiatalok érdekeinek képviselője a gyermekvédelmi rendszerben: a gyermekek/ fiatalok gondozását érintő rendszer-szintű döntések megalapozottságának elősegítése
 - i. Pszichológiai vélemény készítése (Izd. 5. táblázat)
 - ii. Kapcsolattartás, konzultáció külső szakellátó szervekkel (terápiás intézményekkel ill. gyámügyi szervekkel)
 - iii. Féléves munkaterv ill. beszámoló készítése
- B. A szakmai tudatosság, igényesség, fejlődés biztosítása
 - iv. A Pszichológus Szakmai Etikai Kódexnek megfelelő szakmai tevékenység
 - v. Folyamatos önképzés (konferencián, műhelyen, tréningen, formális képzésen való részvétel), önismeret fejlesztése
 - vi. Szupervízió történő részvétel
 - vii. Aktív szakmai kapcsolatépítés
 - viii. Publikációk, előadások
 - ix. Kutatásban való részvétel
- C. A saját mentálhigiénéé karbantartása
- x. Kiegészítő tudatos védekező technikák alkalmazása

5. táblázat

Pszichológiai vélemények lehetséges formái
1. Éves felülvizsgálathoz ill. fejlesztési tervhez kapcsolódó pszichológiai jellemzés
2. Célirányos vélemény a gyermeket érintő kérdésekben (pl. gondozási hely megváltoztatása, kapcsolattartás, beiskolázás...)

IV.3. A pszichológusi tevékenységek várható kimenetei a munkafeltételek függvényében

- 1. Jobb esetcentrikus információ-áramlás a gyermekvédelmi intézmények között
- 2. Tervszerű, pszichológiailag megalapozott döntések
 - ☞ HA rendelkezésre állnak a szükséges explorációs körülmények (együttműködés/kommunikáció a témában érintett résztvevőkkel) ill. diagnosztikai eszközök
- 3. Pszichológusi munkatevékenységek átláthatósága javul, jobb kihasználtság
 - ☞ HA a pszichológus adminisztrációs kötelezettségei egységesítettek (a törvényi előírások mentén)

- ☞ HA a pszichológusnak csak az igazgató/intézményvezető felé van beszámolási kötelezettsége
- ☞ HA tartalmi vonatkozásokban csak a Pszichológus Etikai Kódex iránymutató, különös tekintettel a a titoktartási kötelezettségre
- ☞ HA a gyermekvédelmi szakemberek/intézmények között van együttműködés, ha igénylik a pszichológus közreműködését

4. Szakmai tudatosság, igényesség
5. Szakmai rálátás megőrzése
6. Minta-adó, nyugodt, kiegyensúlyozott viselkedés a munkahelyen
7. Jó munka-kapcsolat a kollégákkal
8. Elégedettség (kiegész megelőzése)

☞ HA biztosított a szakmai autonómia, a kompetencia-határok tiszták (lsd. 6. táblázat)

9. Megfelelő képzés/készségek megszerzése ill. fejlődése
10. Szakmai identitás fejlődése
11. Kiegészítő megelőzése

☞ HA megfelelő szakmai tapasztalat megszerzésére lehetőség biztosított (lsd. 7. táblázat)

6. táblázat

A szakmai autonómia, tiszta kompetencia-határok feltételei
1. Terápiás kapcsolatot gátló szerepek/tevékenységek ki vannak iktatva
2. Saját használatú terápiás helyiség biztosított
3. Szakmai eszközök rendelkezésre állnak
4. Szervezeti elhelyezkedésben a pszichológus közvetlenül az igazgató alá tartozik

7. táblázat

Megfelelő szakmai tapasztalat megszerzéséhez szükséges feltételek
1. Szakképzettség (önismeret is!)
2. Szupervízióra van lehetőség ill. támogatott
3. Továbbképzésekre van lehetőség ill. támogatott
4. Külső kapcsolatok más (terápiás) intézményekkel